

mehmet baştürk

anadil
edinimi

mother tongue
lingua
madre
родной язык
Muttersprache
język
ojczysty
मातृ - भाषा
интэрычэны
langue maternelle
майчин язык
ภาษาแม่
mother tongue
language
maternelle
मातृ - भाषा
майчин язык
język ojczysty
मातृ - भाषा
language
Muttersprache
modersmål
langue maternelle



Prof. Dr. Mehmet Baştürk

ANADİL EDİNİMİ

ISBN 978-605-364-633-4

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2013, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında

yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları

satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Eylül 2004, Ankara, Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadil Olarak Edinimi.

(Gözden geçirilmiş) II. Baskı: Kasım 2013, Ankara, Anadil Edinimi.

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu

Dizgi-Grafik Tasarım: Merve Koşar

Kapak Tasarımı: Selda Tunç

Baskı: Tarcan Matbaacılık Yayın Sanayi

Zübeyde Hanım Mahallesi Samyeli Sokak No: 15

İSKİTLER/ANKARA

(0312-384 34 35)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 25744

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

E-ileti: pegem@pegem.net

Prof. Dr. Mehmet BAŞTÜRK

1963 yılında Balıkesir’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı yerde tamamladı. 1987’de Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. 1990’da Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Batı Dilleri ve Edebiyatları alanında yüksek lisansını yaptı. 1991’de Université de Paris III (La Sorbonne Nouvelle)’de Dil Bilim üzerine ikinci yüksek lisans çalışmasını bitirdi. 1994 yılında yine Université de Paris III (La Sorbonne Nouvelle)’de Dil Bilim üzerine doktora çalışmasını tamamladı. 2005 yılında SUNY (State University of New York) Platsburg’da ve 2011 yılında Birmingham Üniversitesinde (İngiltere) misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Mehmet Baştürk’ün dilbilim, dil eğitimi ve dil edimi alanında çalışmaları bulunmaktadır.

Mehmet Baştürk, hâlen, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmakta olup, evli ve iki çocuk babasıdır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ilk düşün kaynağının oluşmasında ve verilerin elde edilmesinde, bir yıl boyunca yapılan kayıtlar esnasında yardımcı olması, dili konuşmadığı halde kayıt zamanı geldiğinde işaretlerle kaset çaları tanımlamaya çalışan o zamanlarda 3;00 yaşında olan kızım B'ya, oyun ortamında dil kullanımlarını kayıt altına alabilmek için onunla oynayan ve onu konuşması yönünde güdüleyen oğlum Metehan'a ve bir yıl boyunca her ay kayıt yapmak için plânlı bir şekilde çalışan eşim Arzu'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın kaleme alınmasından sonra ilk baskıda Türkçe düzeltmelerde büyük bir titizlik gösteren, her satırı ayrı bir özenle okuyan ve bu yönüyle büyük bir mesai harcayan Sayın Dr. Rıfat Kütük'ü; çalışmanın hem Türkçesinin düzeltilmesinde hem de düşünce bazında benimle bilgilerini paylaşan Sayın Dr. Muhsine Börekçi'yi özellikle burada anmak istiyorum.

Büyük bir çaba göstererek ülkemizde Dil Bilimin bir bilim olarak yaygınlaşmasına katkıda bulunan, çalışmaları ve görüşleriyle biz araştırmacılara esin kaynağı olan ve kitabımızın ilk baskısına sunuş yazan ve bu sunuş yazısını kitabın bu baskısında da aynen yayınlamayı uygun bulduğum Prof. Dr. Zeynel Kıran'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bu yapıtın yayınlanmasında büyük emek veren PEGEM Yayıncılık çalışanlarına en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kasım 2013, Balıkesir
Prof. Dr. Mehmet BAŞTÜRK

ÖN SÖZ

Dil, insanlığı var olduğu andan itibaren tamamen kuşatan ve insanlığın olmazsa olmazlarından. Bu açıdan bakıldığında toplumların oluşumunda, kültürlerin taşınmasında ve insanlar arası iletişimin sağlanmasında en önemli dizgeli araç olma özelliğini korumaktadır. Ne var ki bir dizge olarak ele alınması ve bir bilim olarak incelenmesi XX. yüzyılın başlarında F. de Saussure'ün ortaya koyduğu çalışmalardan sonra olası hâle gelmiştir.

Dilin edinimi konusundaki çalışmalar ise oldukça yenidir. Bu alanda gerçekleştirilen ilk sistemli araştırma örneklerini 1940'lı yıllarda görmek olasıdır. Gecikmeli olarak da olsa bu konun ele alınması, hem dil araştırmalarının önünü açmış, hem de çocuğun gelişim özelliklerini daha iyi tanıma olanağını sağlamıştır.

Gerçekten de dil edinimi araştırmaları, felsefi açıdan asırlardır sorgulanan dilin kaynağı konusunda zaman engelini aşmada en etkili unsur olmuştur. İlk dilin oluşumunu tanımak için, çocuğun içinde yaşadığı toplumun dilini edinmesine bakmak yeterli olmaktadır. Buradan hareketle dilin iletişim ve yorumlama aracı olarak kullanılmasını, bir dizge hâline geliş biçimini, sözcüklerin ve tümcelerin bağlam içerisinde anlamsal açıdan kullanılış farklılıklarını, dilin gerçeğin yeniden oluşturulmasındaki rolünü görmek olası hâle gelmiştir.

Diğer taraftan dil edinim çalışmaları, tarihî süreç içerisinde sosyal açıdan çok önem verilmekle birlikte pek dikkate alınmayan “çocuğun” en az yetişkinler kadar “bir varlık” olduğunu, onun yetişkinler düzeyine çıkmasını beklemeden yetişkinlerin onun düzeyine inip beraberce olgu ve olayları anlamlandırma çalışmalarını yapmaları gerektiğini anımsatmıştır. Bu bakış açısından hareketle bu çalışmada biz, çocuğun dil edinim süreçlerini betimsel olarak incelemeye çalıştık.

Bölüm 1'de, çocuğun dili edinim evrelerini ele aldık. Ceninin ana karnından dil ile tanışıklığından, tümce edinimine kadar geçen aşamalar bu bölümde ele alındı. Böylece dil edinimin hangi süreçlerden geçtiği ve bu alanda yapılacak olan çalışmaların hangi aşamada hangi konu üzerinde odaklandığı verilmeye çalışıldı.

Bölüm 2'de, bir yandan alan yazınında dil edinimiyle ilgili yapılmış çalışmaları ve kullanılan kavramları açıklamaya çalıştık, diğer yandan dil edinimi çalışmalarında kullanılan kuramlar/yaklaşımlar örneklerle ortaya kondu. Böylece, hem dil edinim çalışmalarındaki sorunsalın sınırlarını çizmeyi ve çalışmamızı tarihsel perspektif içerisine yerleştirmeyi amaçladık, hem de alanda yapılacak olan çalışmalarda uygulanan kuramları/yaklaşımları ortaya koymaya çalıştık.

Bölüm 3’de, bir yıl boyunca dil ediniminde geçiş dönemi olarak nitelendirilebilecek bir yaşta, 3;00 yaşında olan BB’nin genelde anadil olarak Türkçeyi; özelde ise tümce, kiplik-zaman eklerini, olumsuzluk ve soru kullanımlarını edinme biçimlerini, dil edinimiyle ilgili olarak yapılan kayıt verilerinden hareketle ele aldık. Elde edilen sonuçlar, Türkçenin edinimiyle ilgili olarak bu zamana kadar yapılan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır.

Bölüm 4, konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkları ortaya koyduktan sonra Türkçenin yazı dili olarak edinimini/öğrenilmesini ele almaktadır. Yazı dili bağlamında okuma ve okuma türleri ile yazı çalışmalarında son derece önemli olan çizgi çalışmalarının çoklu zekâ kuramına göre nasıl öğrenileceği ele alınmış, dilin beyin fonksiyonları ile bağlantısı gözler önüne serilmiştir.

Sonuç bölümünde ise dil edinim çalışmalarında araştırma perspektifleri sunmak üzere Türkçenin genel özellikleri verilmiştir.

SUNUŞ

İnsanın kullandığı kültürel araçlar arasında dil çok önemli bir yer tutar. İnsan fizik ya da matematik öğrenmek için değil, konuşmak ve dil öğrenmek için programlanmıştır. Dil, insanın en temel gereksinimi olan iletişim gereksinimine yanıt verir. Bu gereksinim yemek yemek, nefes almak, yürümek, uyumak vs. gereksinimlerin aksine “doğal” bir biçimde gerçekleşmez. “Dil”in “söz” olarak gerçekleşebilmesi için bir topluluğa ait_ “doğal _ dil” biçiminde, öğrenilmesi gerekir. Dile yatkınlık genetik bir özellik olmasına karşın, gerçekleşmesi kültürel bir süreci, yani bir öğrenme sürecini gerektirir.

İnsana özgü dil yetisiyle, bu yetinin farklılaşmasından kaynaklanan Türkçe, Fransızca, İngilizce, Çince vs. doğal dilleri ve bu dillerin zaman içinde uğradıkları değişimleri, işleyiş biçimlerini inceleyen bir bilime gereksinim duyulmuştur. Bu da Ferdinand de Saussure ile bilimsel bir statü kazanan dilbilimdir. Dilbilim ilk anda insana son derece basit gibi görünen Dil nedir? sorusuna yanıt bulmaya çalışır. Dilbilimcinin de amacı, bir bilim adamı olarak, bu soruyu yanıtlayabilecek bir kuram oluşturmaktır.

Bir gün Bertrand Russel’a felsefenin tanımı sorulur, o da herkesin kabul edebileceği bir tanım, vermenin olanaksız olduğunu, “her tanımın kendi içinde felsefi bir tutumu, bir bakış açısını içerdiğini” söyler. Felsefenin ne olduğunu tam olarak bilmenin tek yolu “onu uygulamak, onu yaşamaktır” diye ekler. Bu sözler büyük ölçüde dilbilim için de geçerlidir. Zaten André Martinet Dilbilimin Alfabetik Kılavuzu adlı yapıtında dilbilimin tanımına yer vermeyi gereksiz bulmuştur. Ama biz yine de çok genel bir tanım vermeye çalışalım. Dilbilim, yukarıda belirttiğimiz gibi, insana özgü dil yetisiyle bu yetinin farklılaşmasından ortaya çıkan doğal dillerin bilimsel incelemesidir. Aslında dil birbirinden ayrı bilimlerin alanına girmesine karşın, dilbilim ne toplumbilim, ne ruhbilim, ne fizyoloji, ne budunbilim, ne filoloji, ne de dilbilgisidir. Dilbilim, felsefeden, mantıktan, ruhbilimden, geleneksel dilcilerin kuralcı tutumundan tümüyle farklı, özel bir bilim dalı olarak, bilimsel araştırmaların çok yeni bir kazanımıdır.

Günümüzde dil konusunda yapılan çalışmalardaki farklı yaklaşımlar pek çok kişiye şaşırtıcı, hatta anlaşılmasız gelebilir. Özellikle dilbilimle ilgisi olmayanlar, bu dilbilimsel çalışmaları çok itici ve zor bulabilirler. Ancak bu zorluğun dilin daha önceki ele alınış biçiminden çok daha karmaşık bir nesne olarak kabul edilmesinden kaynaklandığını da unutmamak gerekir. Michel Foucault’nun Sözcükler ve Şeyler adlı yapıtında belirttiği gibi, dillerin tarihsel evrimini inceleyen kesin yöntemlerin ortaya konulabilmesi için yirminci yüzyılın başlarını beklemek gerekmiştir. Kuşkusuz insan kendi dilinin işleyişini, özelliklerini ve zaman içindeki

evrimini incelemek için “insan dilinin ve dil yetisinin bilimsel incelenmesi” olarak tanımladığımız dilbilim teriminin ortaya çıkmasını beklememiştir. Her dönem, her uygarlık dili kendi düşünce yapışma, inançlarına ve bilgisine göre farklı biçimlerde ele almıştır.

Günümüz dilbiliminin temellerini atanlar, kuşkusuz W. D. Whitney (1827-1894), Ferdinand de Saussure (1857-1913), Edward Sapir (1884-1939) olmuştur. Bu dilbilimciler ile kendilerinden öncekiler arasındaki en büyük ayırım, yöntem konusundaki tutumlarından kaynaklanır. Yirminci yüzyılda en önemli yapıtlarım veren bu dilbilimciler, on dokuzuncu yüzyılın tarihsel yaklaşımını yeteri kadar bilimsel bulmazlar. Onlara göre, dilin incelenmesinde önemli olan şu ya da bu dilin tarihsel evrimini, ses ya da biçimsel değişimlerini en ince ayrıntısına dek saymak değil, dilin yapısını kuramsal bir biçimde kavramaya çalışmaktır. Tüm yirminci yüzyıl dilbilimi, bu dilbilimcilerin ve Prag Okulu’nun çalışmalarından beslenir. Yirminci yüzyılda bu dilbilim okulları kimi zaman birbirinden çok uzaklaşan yönlerde gelişir. Dilbilim öncelikle biçimci denilebilecek bir bakış açısıyla kendini hissettirir. Bu da dilbilimin genellikle dillerin ve dil yetisinin, fen bilimlerinde olduğu gibi, biçimsel betimlemesinin amaç edinilmesiyle açıklanabilir. Bu amaç, Saussure’den esinlenen Fransız yapısalcılığında (İşlevsel dilbilim) olduğu kadar, özellikle Amerikan yapısalcılığında (Dağılımcılık ve üretici dönüşümsel dilbilgisi) kendini gösterir. Öte yandan, dilbilim edimbilimi ve sözcelem kuramı alanında gerçekleştirilen çalışmalardan etkilenir. Bu çalışmalar dillerin yapısından çok, “söz” ve “söylem” sorunlarıyla ilgilenir. Böylece, dilbilim dillerin kuru bir Çözümlemesinden, dilin kullanıldığı durumlar içinde incelenmesine yönelir. Bugün dilbilimin inceleme birimi, artık yirmi ya da otuz yıl önceki birim değildir. Dilbilim, toplumbilim, budunbilim, ruhbilim, ruhçözümlemesi, bilisel bilimler gibi, komşu bilimlerle bir etkileşime girmiştir. Dilbilim alanında gerçekleştirilen en yeni çalışmalar genellikle dallar arası bir işbirliği sergilemektedir.

Yazar Dr. Mehmet Baştürk, tüm bu kazanımlardan yola çıkarak dil edinim kuramları çerçevesinde Türkçenin Anadil olarak edinimine katkıda bulunmaktadır. Yazarın da belirttiği gibi, dil aynı dilsel topluluğa ait bireylerin kullandıkları bir iletişim aracıdır. Dilbilimciler dili bir düzgü (kod), yani mesajları iletmeye yarayan çift eklemli bir göstergeler dizgesi olarak kabul ederler. Ama dil toplumsal koşullara, ekonomik ve politik rastlantılara, insanlık tarihinin geçirdiği evrimlere de bağlı olan bir dizgedir. Bu anlamda, dil toplumsal bir kurumdur; onu kullananlar iletişimi tehlikeye sokmayacak biçimde dili değiştiren bireyin dışında bir kurumdur. Topluluğa aittir ve aym dilsel topluluk üyeleri arasında oluşmuş bir uzlaşma sonucu varlığını sürdürür. Doğal dil kendisini öteki iletişim sistemlerinden benzersiz kılan özelliklere sahiptir. Az önce belirttiğimiz gibi, toplumsal bir

kurumdur; belirtik ya da örtük bir yığın kurallara bağlı, toplumsal yaşamın koşulu olarak, onu konuşacak olan bireylerden önce vardır. Dinsel, kültürel ve toplumsal değerleri sonraki nesillere aktarılmasını sağlar. Tarihin bir ürünü olarak, içinde onu konuşanların deneyimlerini barındırır. Üreticidir, sınırlı sayıda kuralla sonsuz sayıda tümce üretmemize ve üretilen tümceleri anlamamızı sağlar. Üçüncüsü dil bir üst-dil kullanımına olanak sağlar. Kısacası, biz dili genel olarak dil-dışı nesnelerden, kavramlardan söz etmek için kullanırız. “Ali Bodruma gitti.” sözcüğü, “Ali” adlı biriyle “Bodrum” şehri hakkındadır. Ancak kimi durumlarda dil-dışı nesnelerden değil de bir takım dilsel terimlerden, deyimlerden söz etmek için de kullanırız. Örneğin “ ‘Bodrum’ altı harften oluşur” sözcüğünde dili dil ile anlatırız. İşte bu dili dille anlatma işlevine üst-dil işlevi deriz.

Görüldüğü gibi, dil son derece karmaşık bir ilişkiler ağıdır. Nasıl oluyor da çocuk, böylesine karmaşık bir dizgeyi ediniyor. İşte Dr. Mehmet Baştürk, bu yapıtında çocuğun dil edinim süreçlerini, betimsel olarak incelemeye çalışıyor. Bu yapıtında yazar, birinci ve ikinci bölümlerde hem dil edinim çalışmalarındaki sorunların sınırlarını çizmeye ve çalışmasını tarihsel perspektif içerisine yerleştirmeyi amaçlıyor, hem de alanda yapılacak çalışmalarda izlenmesi gereken yöntemleri ortaya koymaya çalışıyor. Üçüncü bölüm, tümüyle deneysel olup, elde edilen sonuçlar Türkçenin edinimiyle ilgili olarak o güne dek yapılan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırıyor. Son bölümde ise, konuşma ve yazı dili arasındaki ayrımları ortaya koyan yazar, Türkçenin yazı dili olarak edinimini/öğrenilmesini ele alıyor.

Sonuç bölümünde ise Dr. Mehmet Baştürk, dil edinim çalışmalarında araştırma konularına temel oluşturabilecek Türkçenin genel özellikleri üzerinde duruyor.

Dil edinim konusundaki çalışmalar oldukça yeni olmasına karşın, yazar özellikle Türkçenin Anadil olarak edinimi konusunu ele alarak, bu alandaki dil araştırmalarının önünü açmış, bize çocuğun gelişim özelliklerini daha iyi tanımamıza olanak sağlamıştır.

Açıklamak ve anlamak gerçeğin büyüsunü yok etmez. İnsan dilin bir edim, gerçekliği dönüştüren bir güç olduğunun bilincine varınca dil büyüsunü yitirir mi?

Prof. Dr. Zeynel KIRAN

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Sunuş.....	vii

1. BÖLÜM ÇOCUKTA DİL EDİNİM EVRELERİ

Giriş.....	2
Dil Edinim Evreleri	3
Dil Ediniminde Dil Öncesi Evreler	4
Doğum Öncesindeki Çocuklar ve Dil	4
Bir Yaşındaki Çocuklar ve Dil.....	4
Dil Öncesi Evrede İşaret Dili	6
Dil Ediniminde Dilsel Evreler.....	6
Ses Sistemin Edinimi.....	7
Bıçimbilim (Morfoloji) Edinimi	14
Sözdizimi Edinimi	17
Değerlendirme	19
Tartışma Soruları	20

2. BÖLÜM ANADİL EDİNİMİ ve KURAMLAR

Giriş	22
Anadil Edinimi ve Davranışçı Yaklaşım	22
Dil Ediniminde Taklit	23
Alıştırma Yapma	25
Pekiştireçler	27
Davranışçı Yaklaşımın Eleştirisine Doğru	29
Anadil Edinimi ve Doğuşancı Yaklaşım	30
Chomsky ve Dil Edinim Çalışmaları	30
Kritik Dönem Hipotezi.....	32
Doğuşancı Yaklaşımın Eleştirisi.....	35
Anadil Edinimi ve Etkileşimci/Gelişimci Yaklaşım	35
Jean Piaget ve Çocuk Dili	35
Çocuğun Benmerkezli Dili ve Özellikleri	36
Toplumsallaşan Dilin Kullanılması ve Özellikleri.....	37
Lev Vyotsky ve Çocuk Dili	38
Değerlendirme.....	41
Tartışma Soruları	41

3. BÖLÜM TÜRKÇENİN ANADİL OLARAK EDİNİMİ

Giriş.....	44
İlk Sözceler: Dilsel Anlama ve Dilsel Üretim.....	44
İlk Dilsel Üretim Sözcük mü, Sözce mi?	46
İki Terimli ve Çok Terimli Sözcelerın Edinimi	50
Kip-Sözcelem Eklerinin Edinimi	60
Söyleşim (Diyalog) Eklerinin Edinimi	62
-Yor Ekinin Kullanıldığı Sözceler ve Ekin Değerleri.....	63
-Dı Ekinin Kullanıldığı Sözceler ve Ekin Değerleri	65
-Dır/-R Eklerin Kullanıldıkları Sözceler ve Eklerin Değerleri	69
Kendisellik (Monolog) Eklerinin Edinimi	74
-mEk ve -mEktE Eklerinin Değerleri	74
-EcEk Ekinin Kullanıldığı Sözceler ve Değerleri.....	77
-mlş Ekinin Kullanıldığı Sözceler ve Ekin Değerleri	80
Olumsuz ve Soru Sözcelerinin Edinimi	84
Olumsuzluk Belirleyicilerinin Edinimi	85
‘Değil’ ve ‘Yok’ Belirleyicilerinin Edinimi	85
Süreç Olumsuzu ‘-mA’ Belirleyicisinin Edinimi.....	91
Soru Belirleyicilerinin Edinimi.....	93
K’lı Soru Belirleyicilerinin Edinimi	94
N’lı Soru Belirleyicilerinin Edinimi	97
‘mI’ Soru Belirleyicisinin Edinimi.....	101
Değerlendirme	103
Tartışma Soruları.....	107

4. BÖLÜM

TÜRKÇENİN YAZI DİLİ OLARAK EDİNİMİ

Giriş.....	110
Sözlü Dil ve Yazı Dili.....	113
Okuma ve Yazmanın Öğretilmesinde Uygulanan Yöntemler	116
İlk Kez Uygulanan Yöntemler	116
Harf Yöntemi.....	116
Fonetik (Ses) Yöntemi	116
Hece Yöntemi	117
Daha Sonra Ortaya Çıkan Yöntemler	117
Sözcük Yöntemi	117
Cümlecik Yöntemi.....	117
Cümle Yöntemi	118
Hikâye Yöntemi.....	118
Okuma-Yazma Edinimi ve Beynin Fonksiyonları	118
Okuma-Yazma Edinimi ve Çoklu Zekâ Kuramı	122
Sözel (Dilbilimsel)Zekâ ve Okuma-Yazma	123
Mantıksal (Matematiksel) Zekâ ve Okuma-Yazma.....	123
Görsel (Uzamsal) Zekâ ve Okuma-Yazma	124
Müziksel (Ritmik) Zekâ ve Okuma-Yazma.....	125
Bedensel (Kinestetik) Zekâ ve Okuma-Yazma	126
Sosyal (Bireyler Arası) Zekâ ve Okuma-Yazma.....	126
İçsel (İçedönük) Zekâ ve Okuma-Yazma	127
Doğacı Zekâ ve Okuma-Yazma	128
Okuma ve Okuma Türleri	129
Okuma Edinimini Olumsuz Etkileyen Faktörler	130
Öğrenenin Doğasını Tanımamak.....	130
Uygun Olmayan İlkokuma Yöntemleri	131
Uygun Olmayan Okuma Materyalinin Kullanılması	132
Çocuğun Zekâ Düzeyi	133
Okul Dışı Etkiler.....	133
Okuma Türleri	134
Sesli Okuma.....	134
Sessiz Okuma	136

Yazı ve Yazının Edinimi	137
Yazı Çalışmalarına Hazırlık	138
Kalem Tutma	139
Soldan Sağa İzleme Alışkanlığı Kazandırmak	139
Çizgi Çalışmaları	140
Seslerin ve Harflerin Özellikleri	145
Tartışma soruları	147
Son Söz Yerine	149
Türkçenin Genel Özellikleri	149
Kaynakça	153
Kavramlar Dizini	157